

DEMOKRATIBESTÄMMELEN AKTUELL NÄR SVT FORUM FÄLLEDES

Vid Granskningsnämndens andra möte för hösten behandlades fyra ärenden som rörde SVT. SVT Forums sändning från Sverigedemokraternas partikongress fälldes för att programmet stred mot bestämmelsen om mediets särskilda genomslagskraft. Två Rapport-inslag, där hakkors syntes i bild, friades då de inte ansågs strida mot kraven på opartiskhet, saklighet eller bestämmelsen om mediets särskilda genomslagskraft. Ytterligare två SVT-inslag – ett i Rapport och ett i Lokala nyheter Stockholm – prövades men ansågs inte strida mot bestämmelsen om saklighet och båda friades.

KRÄNKANDE UTTALANDE OM MUSLIMER SOM INTE BEMÖTTES - FÄLLEDES

FÄLLT: SVT Forum, SVT2, 2017-11-25, sändning från Sverigedemokraternas landsdagar; fråga om mediets genomslagskraft. Dnr. 17/03555.

SVT Forum direktsände från Sverigedemokraternas landsdagar den 24 – 26 november 2017. Under en kulturdebatt på lördagseftermiddagen den 25 november gick ett SD-ombud upp i talarstolen och sade bl.a. att *"Det finns en skala, från 0 till 100. I den ena änden av den skalan är man 100 procent, fullt ut människa, human, och allt vi lägger in i det begreppet. I den andra änden är man 100 procent muhammedan och alla muslimer finns nästan på den skalan. Är man IS då är man ganska nära 100 procent muhammedan. Om man är ex-muslim då har man kommit ganska långt mot att bli fullt ut människa"*.

I flera anmälningar till Granskningsnämnden kritiserades uttalandet hårt och beskrevs som hets mot folkgrupp, grovt rasistiskt och kränkande. Samtidigt kritiserades Sveriges Television för att inte ha levt upp till den s k demokratiparagrafen genom att inte i samma sändning eller i nära anslutning till den ta avstånd från uttalandet.

Ett av SVT Forums uppdrag sedan mer än tio år tillbaka är att sända riksdagspartiernas kongresser eller motsvarande. En grundläggande princip för sändningarna från kongresserna är att de återges i sin helhet. Innehållet redigeras inte av SVT.

Det uttalande om muslimer som ett av kongressombuden här gjorde var av den speciella karaktären att det krävde åtgärder från redaktionens sida. I yttrandet till Granskningsnämnden skrev SVT att uttalandet kom mycket överraskande mitt under en helt annan punkt på dagordningen som åhörarna hade sitt fokus på, public service framtid. Det var också svårt att i hastigheten uppfatta exakt hur orden föll eftersom uttalandet innehöll inskjutna bisatser och ordföljder som krävde extra uppmärksamhet. Därför noterades i ögonblicket inte uttalandets allvarliga innebörd av varken Forums redaktion eller andra journalister och deltagare i kongressalen. Uttalandet avhandlades heller inte i etablerade medier under lördagskvällen.

Genom denna fördröjning kom den redaktionella planeringen att inriktas på den återupptagna sändningen från kongressen söndag morgon. I ett studiosamtal beskrevs och analyserades vad som hänt och sagts dagen innan, samtidigt som SVT:s avståndstagande redovisades muntligt av programledaren. Under dagen återkom sedan frågan vid flera tillfällen i intervjuer med företrädare för SD. På eftermiddagen gjordes sedan en slutkommentar där händelsen och SVT:s avståndstagande än en gång redovisades.

Under söndagen togs gårdagssändningen ner från SVT Play och lades upp på nytt kompletterad med crawltexten: *"I den här sändningen finns ett uttalande som ifrågasätter alla människors lika värde. SVT hävdar alla människors lika värde och tar därmed avstånd från det uttalandet."*

SVT:s avståndstagande från uttalandet återkom och följdes upp i både tv-sändningar och online under hela söndagen.

SVT skrev i sitt yttrande att även om det naturligtvis varit önskvärt att kommentera och ta avstånd från uttalandet direkt under pågående sändning, så bör det ändå tas med i bedömningen att den uppföljning av händelsen som gjordes dagen efter nådde en mycket stor publik genom framför allt de ordinarie nyhetssändningarna. En genomgång av publiksiffrorna i broadcast, dels när själva uttalandet gjordes på lördagen och dels när uttalandet sedan kommenterades av SVT under söndagen, visar hur oerhört mycket större räckvidd de ordinarie nyhetssändningarna hade jämfört med sändningen i Forum.

Sammanfattningsvis ansåg SVT att även om uttalandet inte kommenterades under pågående sändning, så uppnåddes i praktiken syftet med den s k demokratiparagrafen genom den omfattande uppföljningen inför mångdubbelt större publik i ordinarie nyhetssändningar samt i inslag, klipp och artiklar i övriga publiceringsformer. Mot den bakgrunden ansåg SVT att publiceringen inte stred mot bestämmelsen om mediets genomslagskraft.

Granskningsnämnden skrev i sitt beslut att politikerns uttalande var uppenbart kränkande mot personer med muslimsk tro. Uttalandet gjordes på en partikongress som SVT sände från och löpande kommenterade. Nämnden ansåg att uttalandet var av den karaktär att det, med stöd av demokratibestämmelsen, skulle ha tagits upp och bemötts i eller i nära anslutning till sändningen. Eftersom så inte skedde så stred programmet mot mediets särskilda genomslagskraft. Att det gjordes tydliga avståndstaganden i sändningarna dagen efter ändrade inte den bedömningen.

[INSLAG MED HAKKORS I BILD STRED INTE MOT BESTÄMMELSERNA](#)

FRIAT: Rapport, SVT1, 2017-12-02, kl. 19.30 och Rapport, SVT1, 2017-12-09, kl. 18.00.

Inslag om en miljökatastrof vid Gazas kust och inslag om protester mot Donald Trumps beslut att flytta USA:s ambassad till Jerusalem. Dnr. 17/03756 och 3759.

Rapport 19.30 den 2 december 2017 innehöll ett reportage om problemen med avloppsvattnet i Gaza som orenat rinner ut i Medelhavet och förgiftar både vatten och fisk. En viktig orsak till problemen är ekonomiska konflikter mellan de politiska parterna om elförsörjningen i området.

I Rapport 18.00 den 9 december 2017 sändes ett reportage från Betlehem i Israel där ett antal palestinier kastade sten mot israelisk polis i protest mot att president Trump beslutat att flytta USA:s ambassad från Tel Aviv till Jerusalem. I direkt anslutning till reportaget fanns ett inslag från en demonstration i Stockholm om samma ämne.

Reportaget i Rapport den 2 december 2017 anmäldes till Granskningsnämnden. Anmälaren ansåg att reportaget om vattenreningen och elförsörjningen i Gaza inte redovisade bakgrund och problem på ett sätt som lever upp till kraven på saklighet och "ett objektivt sätt". Anmälaren pekade också på att det fanns ett nazistiskt hakkors på en vägg i bakgrunden när en person intervjuades men att detta inte kommenterades av redaktionen.

Reportaget i Rapport den 9 december 2017 anmäldes av en person som ansåg att SVT inte tog avstånd från det våld och det nazikors som visades vid demonstrationen i Betlehem och att det kändes som att "SVT klart och tydligt tog ställning för de stenkastande nazistiska palestinierna".

Angående reportaget om vattenreningen i Gaza anförde SVT att redaktionen valt att ta upp en specifik och högaktuell fråga, nämligen den pågående miljökatastrofen vid Gazas kust. Inslaget handlade i första hand om konsekvenserna av att förorenat avloppsvatten rinner rakt ut i havet.

SVT menade att reportaget genom speakertexten och expertintervjun gav en korrekt bakgrund till huvudämnet som här var det förorenade vattnet. Det tillades också i SVT:s yttrande att den bakomliggande frågan om elbristen i Gaza tidigare har beskrivits mer ingående i andra inslag i SVT.

President Donald Trumps beslut om att den amerikanska ambassaden ska flyttas från Tel Aviv till Jerusalem har utförligt rapporterats och analyserats i SVT:s nyhetsprogram. Flera olika perspektiv på frågan hade belysts och såväl positiva som negativa reaktioner på beskedet hade framförts av olika parter. Det anmälda inslaget var alltså ett bland många andra rapporter om konflikten. Reportaget skildrade en grupp unga palestiniers reaktion på beslutet om ambassadflytten. Situationen kunde kortfattat beskrivas som att palestinierna kastade sten och israeliska styrkor svarade med tårgas. Reportaget hade en refererande ton och reportern tog inte ställning i den grundläggande frågan om det var rätt eller fel att flytta ambassaden.

Däremot var både reportern och programledaren som påannonserade inslaget tydliga med att det var frågan om våldshandlingar och att det var de unga palestinierna som stod för våldet. Att SVT:s fotograf sprang jämsides med stenkastarna vid ett tillfälle kan inte anses vara samma sak som att bli "medbrottsling", vilket anmälaren var inne på. Att dokumentera protesterna och stenkastningen måste anses ligga inom ramen för det journalistiska uppdraget, ansåg SVT. SVT kunde inte finna något stöd i reportaget för anmälarens påstående att "SVT klart och tydligt tog ställning för de stenkastade nazistiska palestinierna".

Båda anmälarna kritiserade att hakkors visades i bild och att detta inte kommenterades i sändningarna. I reportagen syntes dock hakkorsen kort och i en tydlig kontext. Alla former av antisemitisk och nazism står i strid med SVT:s grundläggande värderingar. De synliga hakkorsen kunde, enligt SVT, ha kommenterats muntligt för att ytterligare understryka de stämningar och åsikter som fanns på platserna. SVT ansåg dock att det var förståeligt att hakkorsen i de här fallen inte blev föremål för särskilda kommentarer. Båda reportagen var så uppenbart inriktade på att beskriva två alldeles speciella frågor - vattenreningen i Gaza och protesterna mot USA:s ambassadflytt.

Granskningsnämnden konstaterade att spraymålade hakkors syntes av och till i inslagen men att exponeringen var förhållandevis kort och i en befintlig miljö. Vid bedömningen av inslaget om protesterna mot ambassadflytten noterade nämnden att förekomsten av antisemitiska uttryck även problematiserades. Nämnden ansåg sammanfattningsvis att inget av inslagen stred mot bestämmelsen om mediets särskilda genomslagskraft.

LITE MISSVISANDE OM KOL FRIADES EFTERSOM SAMMANHANGET BESKREVS

FRIAT: Lokala Nyheter Stockholm, SVT1, 2018-04-13, kl. 18.00 och kl. 19.30, inslag om planerad rivning av Hässelbyverket. Dnr. 18/01283.

Inslaget handlade om de planer som Stockholms stad hade att bygga ett nytt värmeverk i Lövsta och att bygga bostäder där det gamla Hässelbyverket fanns. Detta var en del i större plan att göra staden "kolfri". I inslaget förklarades planerna av Karin Wanggård (S), Finansborgarråd Stockholms stad.

Planerna på att bygga bostäder där gamla kraftvärmeverket stod kommenterades av boende i området. En anmälare ansåg att inslaget var vilseledande och gav intrycket att Hässelbyverket var ett kolkraftverk och "därmed något dåligt".

SVT fick yttra sig och framhöll att det i påannonseren presenterades tydligt att det var Stockholms stads, dvs den politiska majoritetens, planer som beskrevs i inslaget. Bakgrunden till politikernas planer var att det behövde byggas nytt för att öka kapaciteten generellt även med hänsyn tagen till Värtaverket. Hässelbyverket är ett gammalt kraftvärmeverk som kan eldas med såväl biobränsle som olja. Även om det övervägande har använts biobränsle har det också kunnat användas olja, kalla vinterdagar, för att klara av att förse Stockholm med fjärrvärme. Som framgår av inslaget ville Stockholms stad därför bygga ett nytt fossilfritt kraftvärmeverk för såväl el som fjärrvärmeproduktion i närliggande Lövsta, då med större kapacitet än det nuvarande Hässelbyverket. Uttrycket "kolfritt" som både användes av den intervjuade politikern och av reportern i inslaget är den formulering som ofta används i dagligt tal om fossila bränslen, dvs. kolväten som främst kommer från naturgas, petroleum och kol. Ingenstans i inslaget sades något om vilket bränsleslag som används i Hässelbyverket. Det som sades var att det nya kraftvärmeverket som planerades skulle bli ett "kolfritt" för att som politikern sedan sade "ta ut kolanvändningen överhuvudtaget".

Nämnden bedömde att inslagen kunde ge intrycket att Hässelbyverket eldades med kol och att Stockholms stad av den anledningen ville att det skulle ersättas. I ärendet har däremot framkommit att verket huvudsakligen drivs med biobränsle. Med beaktande av att reporterns beskrivning utgick från finansborgarrådets uttalande om att staden ville ersätta verket för att fasa ut användningen av kol, anser nämnden dock att den något missvisande beskrivningen inte var av sådan karaktär att den medför att inslagen strider mot kravet på saklighet.

ETNISK HÄRKOMST I NYHETSRAPPORTERING VAR RELEVANT I SAMMANHANGET

FRIAT: Rapport, SVT1, 2018-01-11, kl. 19.30, inslag om dödsskjutningar i en förort; fråga om saklighet. Dnr. 18/00152.

Inslaget handlade om en serie dödsdjutningar i en Stockholmsförort. Inledningsvis visades en skylt med texten "Oro hos föräldrar" samtidigt som nyhetsuppläsaren sa att "Dödsskjutningarna i Rinkeby i nordvästra Stockholm är en del av en pågående konflikt mellan två lokala gäng. I måndags sköts en 25-årig man till döds, och han blev det sjätte offret i området. Fem av de ihjälskjutna har rötter i Somalia och föräldrar av somaliskt ursprung oroas nu för att deras barn ska drabbas."

I inslaget medverkande bland annat ordföranden i en somalisk kvinnoförening och en stadsdelspolitiker som kommenterade att många skjutna hade somaliskt ursprung. Politikern sa bland annat att man inte skulle slösa tid på att diskutera vilka rötter de inblandade hade utan i stället på vilka förutsättningar de fått i området.

Inslaget anmäldes av flera personer, de ansåg sammanfattningsvis att uppgiften om offrens härkomst var helt irrelevant. Dödsskjutningarna hade inget att göra med förövarnas eller offrens etnicitet. Inslaget var därför stötande och vilseledande.

SVT anförde att dödsdjutningarna varit föremål för omfattande rapportering i media och att de hade ett stort nyhetsvärde och allmänintresse, bland annat hade ämnet diskuterats i en riksdagsdebatt.

Inslaget gjordes i samband med att ett lokalt föräldraråd kallat till krismöte med bland annat boende, politiker och föreningar. Vid mötet visades stor frustration i de svensk-somaliska föreningarna över att så många av de döda i skjutningarna hade somaliska rötter. Att i detta sammanhang inte kunna prata

med representanter för föreningarna och ta upp offrens etnicitet skulle begränsa SVT:s möjlighet att ge allsidiga nyheter.

Granskningsnämnden ansåg att SVT måste ha stor frihet att bedöma värdet av olika nyheter och hur de presenteras. Då fokus i inslaget låg på oron hos svensk-somaliska föräldrar hade uppgiften om offrens bakgrund relevans och inslaget stred därför inte mot kravet på saklighet.

Informationsbrev från SVT Programetik, Sveriges Television, 105 10 Stockholm

E-post: programetik@svt.se, Tel: 08-784 56 78

Om du fått detta infobrev står du även på e-postlistan för nästa.

Nya SVT-prenumeranter kan anmäla sig till programetik@svt.se!

Följ gärna #granskningsnämndsbeslut på Fjärrkontrollen